

DE KRUMELRECHTER

door

Marcel STORME

Gewoon hoogleraar R.U.G.
Buitengewoon hoogleraar U.F.S.I.A.

1. De titel van deze uiteenzetting verdient enige verduidelijking. Waar kleine invorderingen, die naar huidige normen schommelen tussen 10.000 à 25.000 of zelfs 50.000F, onmogelijk geworden zijn ingevolge de hoge proceskosten, kan het zinvol zijn te zoeken naar adekwate oplossingen om een invordering toegankelijk te stellen voor iedereen, des te meer daar deze „small claims” circa 50% van de gevoerde procedures omvat.

Daarom is het wenselijk na te gaan welke rechter volgens welke procedure hierover gaat oordelen.

Voor wie weet dat kruimels brood zijn, houdt de betiteling van „kruimelrechter” een positieve waardering in van de kruimelprocedure. Het komt er enkel op aan de passende kruimelrechter te ontdekken en hem de passende instrumenten ter beschikking te stellen.

Vooreerst zal een onderzoek gedaan worden van de huidige summieere rechtspleging en van de mogelijkheden, die al dan niet met tussenkomst van de wetgever, in het vooruitzicht kunnen gesteld worden. Nadien wordt gepleit voor een procesnoodrecht met verwijzing naar een buitenlands model.

II. SUMMIERE RECHTSPLEGING OM BETALING TE BEVELEN (1)

2. Eenieder kent de bedoelingen die de wetgever had bij het invoeren van deze procedure in het gerechtelijk wetboek (art. 1338 e.v.).

De hoofdbedoeling was duidelijk: een soepele procedure, die de rechten van de verdediging niet in het gedrang zou brengen. Daar het laatste

---

(1) Dit deel van de uiteenzetting is o.m. gebaseerd op een onderzoek dat in het kader van mijn cursus „Grondige studie van het procesrecht” werd verricht door Mr. Marc De Boel tijdens het academiejaar 1978-79 o.l.v. assistent Koen Baert.

Voor een meer omstandige uiteenzetting over deze procedure, zie: STORME, M., *De eenzijdige verzoekschriftprocedure*, in *Weekeind gerechtelijke hervorming*, Gent, 1966, blz. 106 e.v.; — HORSMANS, G., *La procédure d'injonction*; — DOUDELET, A., *Summiere rechtspleging om betaling te bevelen*, R.W., 1971-1972, 505 e.v.; BODSON, P., *La procédure d'injonction*, J.T., 1972, 159 en 215; — MENGEOT, *La procédure d'injonction encore*, J.T., 1972, 234, 255 en 542.

gegarandeerd wordt door de voorafgaande aanmaning en door het verlenen van het karakter van een verstekvonnis aan de rechterlijke beschikking, diende de rechtspraak de meest soepele interpretatie te geven aan deze procedure, zowel t.a.v. het formalisme, als van de termijnen en de kosten.

3. Maar hoe werd deze procedure toegepast? Wie de beperkte reeks gepubliceerde vonnissen naleest, zal ontgoocheld moeten vaststellen dat men dikwijls deze procedure volledig heeft willen uithollen.

Hierna volgt trouwens een reeks uitspraken, die deze stelling kracht bijzetten. Nochtans moet deze negatieve rechtspraak gerelativeerd worden, daar het duidelijk is dat de grote meerderheid der vonnissen waarbij de vordering werd ingewilligd wegens hun onbelangrijkheid op juridisch vlak niet werden gepubliceerd.

a. Toepassingsgebied

4. Zo oordeelde men dat de vordering die ertoe strekt betaling te bekomen van vervallen termijnen van een persoonlijke lening *en* schadevergoeding krachtens een strafbeding en conventionele intresten *geen* vaststaande schuld zou zijn omdat de eisbaarheid van deze twee laatsten aan de beoordeling van de rechter zijn onderworpen! De eis wordt dus *volledig verworpen* ondanks het feit dat de vervallen termijnen van de persoonlijke lening wel een vaststaande schuld uitmaken(2).

Ook zou de formule die nogal vaak in afbetalingsovereenkomsten wordt bedongen, nl. dat in geval van wanbetaling van twee (of meerdere) termijnen de lener het recht heeft de betaling te eisen van de nog te vervallen termijnen neerkomen op een strafbeding en dus *geen* vaststaande schuld zijn(3).

Een schuld staat toch vast, wanneer men weet dat ze verschuldigd is en hoeveel verschuldigd is. Beweren dat de beoordeling van de rechter dit vaststaand karakter doet wankelen is een stelling die onbegrijpelijk voorkomt.

5. Verder bepaalt de wet dat er een geschrift moet zijn dat uitgaat van de schuldenaar waardoor de schuld wordt gestaafd. Hier opnieuw kan men niet anders dan deze tekst interpreteren in die zin dat *prima facie* de schuld *schijnt* vast te staan. Vereisten van absolute onbetwistbaarheid zijn dan ook niet in overeenstemming met de ratio legis(4).

(2) Vred. Borgerhout, 28 december 1970, R.W. 1971-1972, 1896.

(3) Vred. Borgerhout, 18 mei 1971, R.W. 1971-1972, 1895.

(4) Vred. Kontich, 17 september 1971, R.W. 1971-1972, 1076.

b. *In mora stelling*

6. Het is duidelijk dat de *schuldenaar* vooraf in gebreke moet worden gesteld (art. 1339) op de wijze door de wet voorgeschreven.

Voorhouden dat een aanmaning gedaan aan beide echtgenoten, waar alleen de man schuldenaar is, niet voldoet aan het vereiste van gemeld art. 1339, omdat men niet met zekerheid weet of de schuldenaar kennis heeft gekregen van de ingebrekestelling (5), is een interpretatie die moeilijk kan worden bijgetreden. Bij welke kennisgeving, behalve die van de gerechtsdeurwaarder aan de persoon van de schuldenaar, heeft men deze zekerheid?

Aan de eiser bovendien het bewijs opleggen dat de debiteur *kennis* heeft gehad van de aanmaning (6), is een toevoeging aan de wettelijke voorwaarden.

7. Mocht het gevorderde *bedrag* verschillen van dat vermeld in de aanmaning, dan mag de rechter het bedrag van de aanmaning toekennen, zo dit lager ligt dan het gevorderde (7).

8. Voor de *nietigheden* en hun gevolgen moge verwezen worden naar de bijdrage van Luc Van Parys (8).

Terloops dient erop gewezen te worden dat artikel 1339 Ger.W. een en ander voorziet op straffe van nietigheid, terwijl artikel 1340 dit niet doet. Nochtans is het duidelijk dat artikel 1340 j° in het licht van artikel 1026 moet worden gelezen, met uitzondering evenwel van de termijn (zie verder, nr. 9).

c. *Inleiding van de vordering*

9. De schuldeiser dient de termijn van 15 dagen voorzien in artikel 1339 te laten verstrijken. Dit is een wachttermijn die dient gerespecteerd krachtens gemeld artikel 1339; is dit niet het geval, dan is de vordering onontvankelijk.

10. Na deze termijn — te berekenen vanaf de verzendingsdatum van de aanmaning en niet vanaf de datum van aankomst (9) — beschikt de eiser

(5) *Sic.*: Vred. Kapellen, 17 februari 1971, *T. Vred.*, 1972, 124.

(6) Vred. Kapellen, 17 februari 1971, *gecit.*

(7) ROUARD, *Traité élémentaire de droit judiciaire privé*, dl. I, blz. 286; — anders: Vred. Bastogne, 5 februari 1971, *Jur. Liège*, 1970-1979, 207).

(8) *De Verzoekschriftprocedure*, nr. 10 e.v.

(9) Vred. Florenville, 17 september 1974, *Jur. Liège*, 1974-19756, 127.

over een nieuwe termijn van 15 dagen, die evenwel niet op straffe van verval is voorgeschreven. Dit betekent dat, zo men na het verstrijken van deze termijn de vordering inleidt, deze niet vervallen kan worden verklaard (10).

Vanzelfsprekend blijft het steeds mogelijk voor de vrederechter een verzoekschrift dat aanzienlijk later zou worden ingediend, af te wijzen op grond van de theorie van de rechtsverwerking (11).

Wie redelijkerwijze de verwachting heeft opgewekt dat hij zijn recht niet meer zal laten gelden, wordt geacht dit te hebben verwerkt (verspeeld).

11. Artikel 1340, *in fine*, bepaalt welke stukken bij het verzoekschrift moeten gevoegd worden. Aldus zal de vrederechter de regelmatigheid van de procedure kunnen onderzoeken.

Het bedrag in de sommatie kan verschillen van het gevorderde bedrag, al ware het bijvoorbeeld dat intussen een deel van de schuld betaald werd (12).

12. Het verzoekschrift wordt neergelegd of bij brief opgestuurd (art. 1341); het wordt op zijn datum voor gezien ondertekend door de griffier. Nadien wordt het verzoekschrift in een daartoe gehouden register ingeschreven, vanzelfsprekend nadat de verschuldigde rechten betaald zijn. Het is zonder meer duidelijk dat deze inschrijving geen enkele rol speelt bij de beoordeling van de termijn van 15 dagen voorzien in artikel 1340 (13). Deze termijn betreft de *verzending* en niet de inschrijving; hij speelt overigens toch niet de rol van een vervaltermijn (zie nr. 10).

d. *Onderzoek en beschikking*

13. Problemen van bevoegdheid kunnen omzeggens niet oprijzen.

Heeft de eiser de rechter in zijn verzoekschrift niet aangewezen dan is het verzoekschrift gewoon nietig (art. 1340 j^o art. 1026 en art. 862 - 5°). De nietigheid mag daarentegen niet worden ingeroepen wanneer men de zaak heeft ingeleid voor een *ratione loci* onbevoegde rechter (14).

(10) Vred. Oostende, 30 november 1971, *T. Vred.*, 1972, 221; — Vred. Bilzen, 12 april 1978, *J.T.*, 1979, 12; — anders, doch ten onrechte: Vred. Verviers, 4 juli 1978, *J.T.*, 1979, 12 en Vred. Borgloon, 11 mei 1978, *J.T.*, 1979, 12, met noot A. Kohl).

(11) Zie hierover: VAN OMMESLAGHE, P., en Aaftink, H.A.M., *Rechtsverwerking en afstand van recht*, T.P.R., 1980.

(12) Vgl. Vred. Bastogne, 5 februari 1971, *Jur. Liège*, 1970-1971, 207.

(13) Vred. Florenville, 17 sept. 1974, *Jur. Liège*, 1974-1975, 127; — anders: Vred. Verviers, 4 juli 1978, *J.T.*, 1979, 12.

(14) Zie nochtans aldus: Vred. Borgloon, 15 januari 1976, *R.W.*, 1975-1976, 1635).

Daar de summiere rechtspleging *geen procedure bij verstek* is, geldt het vermoeden van artikel 630, 3e lid niet. Een zich ambtshalve onbevoegd verklaren lijkt terzake niet mogelijk, des te meer daar het in wezen gaat om een procedure „van postbus tot postbus”.

Evenmin is een verzending naar de arrondissementsrechtbank aangewezen, daar dit fundamenteel in strijd is met de *ratio legis* van deze als eenvoudig en snel bedoelde procedure.

14. De summiere procedure „van postbus tot postbus” dient als dusdanig te worden toegepast. Een oproeping van de eiser zou slechts zeer uitzonderlijk dienen te zijn (15).

15. Dat de vordering niet gedeeltelijk kan worden ingewilligd (art. 1342) is een duidelijke optie geweest van de wetgever. Persoonlijk betwijfel ik of deze optie na 9 jaar toepassing nog aangewezen is.

In elk geval lijkt het mij verdedigbaar dat de rechter de vordering zou inwilligen tot beloop van het bedrag dat overblijft na gedeeltelijke betaling door de schuldenaar, verricht na neerlegging van het verzoekschrift, zo eiser of verweerder de vrederechter hiervan op de hoogte bracht. Zoniet zou het volstaan 1 F te betalen om de summiere procedure buiten werking te stellen!

Het is de vrederechter vanzelfsprekend toegelaten duidelijk materiële vergissingen te herstellen (16).

e. *Statistische gegevens*

16. Uit een gehouden enquête is gebleken dat, mits enige extrapolatie, jaarlijks circa 3750 summiere procedures worden gevoerd (zie bijlage I). Meestal gaat het om verzekeringsmaatschappijen en kredietinstellingen (samen circa 90%).

Het zijn meestal ook dezelfde vredegerechten die een hoge of een lage score halen (resp.: Chatelet, Seraing, St. Truiden enerzijds en St. Martens-Voeren, Poperinge anderzijds).

f. *Evaluatie*

17. Het is duidelijk dat de summiere procedure in zijn huidige vorm niet de toepassing heeft gekend die men ervan mocht verwachten.

De oorzaken hiervan zijn zeer uiteenlopend. Zij liggen deels bij de wetteksten en deels bij de practici.

(15) HORSMANS, G., *o.c.*, blz. 234; — anders: DOUDELET, A., *o.c.*, R.W., 1971-1972, 510.

(16) Vred. Oostende, 30 november 1971, *T. Vred.*, 1972, 221).

a. De wettekst

18. Het vereiste van een geschrift dat van de schuldenaar uitgaat, wordt door de rechtspraak al te eng geïnterpreteerd.

Wat is de bedoeling van de wet? Vóór de inwerkingtreding van het gerechtelijk wetboek had de schuldeiser die een onderhandse titel bezat, geen enkel voorrecht inzake rechtspleging op een schuldeiser die niet beschikte over een dergelijke schuldbekentenis (17). De wetgever heeft dit willen veranderen. Daarom heeft hij afgezien van bepaalde waarborgen en de vergroting van de risico's binnen redelijke perken gehouden ten einde de procedure te kunnen versnellen en de kosten te drukken (18).

Tal van vrederechters reageren echter terwille van de rechten van de verdediging enigszins wantrouwend en weigeren verzekeringspolissen, afbetalingscontracten, koopcontracten of bestelbonnen te beschouwen als „geschriften die van de schuldenaar uitgaan”. Zo is een rechtspraak ontstaan, die de advocaten vrij snel heeft doen afzien van de nieuwe procedure, wanneer de vordering niet gestaafd is door een schuldbekentenis.

Dat was zeker niet de bedoeling van het ontwerp want in het verslag lezen wij het volgende: „Door geschrift uitgaande van de schuldenaar verstaat men o.m. een bestelbon of een bewijs van ontvangst van een levering. Het gaat dus niet noodzakelijk om een schuldbekentenis”.

Er zij opgemerkt dat een bestelbon of een bewijs van ontvangst van een levering geen overtuigender bewijs levert voor het bestaan van een schuld, dan een verzekeringspolis of een lening op afbetaling, want de betaling kan hebben plaats gehad kort na het opstellen van die stukken. Zelfs de overlegging van een schuldbekentenis is op zichzelf geen doorslaggevend bewijs, aangezien de schuldenaar zijn schuld kan hebben voldaan zonder de schuldbekentenis te hebben teruggeëist.

Een schuldeiser kan zijn vorderingen in feite nooit volledig bewijzen, omdat het hem onmogelijk is het niet-bestaan van een feit aan te tonen, te weten dat de schuldenaar niet heeft betaald. Alleen de schuldenaar kan afdoende bewijs leveren dat hij heeft betaald.

Aan de bezwaren van die vrederechters kan wellicht het best tegemoet gekomen worden door artikel 1388 Ger. W. te wijzigen en de woorden „indien zij voor hem wordt gestaafd door een geschrift dat van de schuldenaar uitgaat” te vervangen door „indien zij voor hem *schijnt* te worden gestaafd door *enig* geschrift”.

(17) Verslag Van Reepinghen, *Gedr. St. Senaat*, nr. 60 (1963-1964), blz. 288.

(18) *Ibid.* blz. 291.

19. Een gedeeltelijke inwilliging zou wettelijk moeten voorzien worden (zie: nr. 15).

20. Soms wordt voorgehouden dat de verplichte handtekening van de advocaat een — minstens financiële — hinderpaal zou zijn.

M.i. moet het optreden van een advocaat gehandhaafd worden ter wille van een goede rechtsbedeling, omdat namelijk zowel de schuldeiser als de schuldenaar er belang bij zullen hebben.

Een advocaat is zeker beter in staat om de schuldeiser te adviseren omtrent de vraag of de gewone procedure dan wel de summiere procedure in de gegeven omstandigheden het doeltreffendst is. De schuldeiser zal er immers alleen dan belang bij hebben de laatste procedure te kiezen indien zijn vordering weinig aanleiding zal geven tot betwisting en dat zal een advocaat het best kunnen beoordelen.

Aan de andere kant is de advocaat ook het onafhankelijk orgaan van de rechtspraktijk. Hij moet zich onderwerpen aan een strenge beroepscode, zodat de schuldenaar de zekerheid heeft dat zijn rechtmatige belangen zullen worden behartigd. De rechter van zijn kant zal in de tussenkomen van de advocaat een niet te verwaarlozen aanwijzing zien dat de vordering gegrond is.

Indien de medewerking van een advocaat niet langer verplicht werd gesteld, zouden de zaakwaarnemers het voor het zeggen krijgen bij de procesvoering en zou de kans worden vergroot dat ondoordachte verzoekschriften worden ingediend. Dat zou indruisen tegen het belang van de schuldeiser, zowel als van de schuldenaar.

Dit alles betekent natuurlijk dat de advocaten enerzijds hun ereloon terzake met bescheidenheid dienen te begroten (art. 459 Ger.W.) en anderzijds de nodige zorg dienen te besteden aan deze procedure. Dit laatste is blijkens de rechtspraak niet steeds het geval (19).

Of het monopolie van de advocatuur door het afschaffen van de verplichte handtekening evenwel in het gedrang zou komen, zoals wel eens beweerd wordt, durf ik nochtans te betwijfelen. Buitenlandse voorbeelden tonen aan dat de advocatuur niet wezenlijk aangetast wordt door het invoeren van summiere procedures in materies die op dit ogenblik toch niet door de balie worden verzorgd.

b. De rechtspractici

21. Dat de practici van meetaf aan deze procedure hebben verwaarloosd, soms zelfs geboycot, behoeft geen uitgebreid betoog.

---

(19) Zie bv. *Vred. Boom*, 30 maart 1978, *T. Vred.*, 1978, 208.

De meeste advocaten hebben tot deze procedure geen toevlucht genomen. Sommige gerechtsdeurwaarders hebben deze procedure wel eens tegen-
gewerkt, zoals o.m. blijkt uit volgend voorbeeld. In het gerechtelijk
arrondissement Namen stuurden de gerechtsdeurwaarders, wanneer hun
medewerking gevraagd werd voor het betekenen en ten uitvoer leggen van
een beschikking gegeven volgens de summie rechtspleging om betaling
te bevelen, aan de verzoeker stelselmatig een circulaire met de volgende
inhoud: „Wanneer een gerechtsdeurwaarder van het arrondissement be-
last wordt met de tenuitvoerlegging van een titel voortvloeiende uit de
summie rechtspleging om betaling te bevelen, is hij tuchtrechtelijk
gehouden een voorschot van ten minste vijfduizend frank te vragen aan de
opdrachtgever. Dit voorschot dient tot dekking van de kosten van de
tenuitvoerlegging. Het is hem verboden tot de minste ambtsverrichting
over te gaan voordat hij het gehele voorschot heeft ontvangen”.

Dit voorschrift werd verbindend verklaard door de algemene vergadering
van de gerechtsdeurwaarders van het arrondissement Namen op 23 april
1971. Als antwoord op de bezwaren van een lid van de balie heeft het
parket-generaal van Luik erop gewezen dat artikel 4, 4°, van het K.B. van
12 september 1969 aan de gerechtsdeurwaarders het recht verleent „het
nodige voorschot te eisen alvorens de gevraagde opdrachten te verrich-
ten”.

Een herziening van artikel 4 van het K.B. van 12 september 1969 lijkt dus
onontbeerlijk. Men kan de volgende tekst voorstellen: „4° — het nodige
voorschot te eisen alvorens de gevraagde handelingen te verrichten, tenzij
het verzoek uitgaat van een advocaat die zich borg stelt voor de betaling”.

Dat een aantal vrederechters tenslotte deze summie procedure op een al
te restrictieve wijze heeft geïnterpreteerd, mocht blijken uit de geciteerde
rechtspraak.

22. Eén conclusie dringt zich op: het wordt tijd dat men, na consultatie
van de vrederechters, de balie en de gerechtsdeurwaarders, *de lege fe-
renda* de summie procedure hervormt en beter toegankelijk maakt.
Hierbij dient de voorkeur gegeven te worden aan een heel eenvoudige
procedure vóór de vrederechter boven de oprichting van nieuwe rechts-
colleges.

II. PLEIDOOI VOOR EEN PROCESNOODRECHT

23. Tot in den treure wordt geklaagd over de traagheid, de ondoelmatig-
heid en de ontoegankelijkheid van het gerecht.

Wanneer de overheid én de wetgever nalaten adekwate maatregelen te

treffen, moet men t.a.v. deze „gekwalificeerde rechtswegering” vanwege de Staat zijn toevlucht nemen tot wat men in navolging van het Staatsnoodrecht het Procesnoodrecht zou kunnen heten.

Dit procesnoodrecht dient geconstrueerd te worden binnen elk gerechtelijk arrondissement in een samenspraak tussen de balie en de magistratuur en met medewerking van de griffiers en de gerechtsdeurwaarders(20).

Waarom zou de balie niet het initiatief kunnen nemen om een reeks arbitrale colleges op te richten, die bemand worden door advocaten? In dit verband kan verwezen worden naar wat in de schoot van de Luikse balie werd georganiseerd.

Waarom zou men tenslotte niet kunnen voorstellen dat een deel van de rechters voor bepaalde materies als scheidsrechters zullen zetelen, zodat heel wat procesrechtelijke formaliteiten kunnen wegvallen?

III. DE RUIME PROBLEMATIEK VAN DE KRUISELZAKEN (SMALL CLAIMS)

24. Hoewel het niet mogelijk is in kort bestek deze actuele problematiek volledig te behandelen, kan het toch wel enig nut hebben desaan gaande enkele bedenkingen te maken(21).

Algemene beschouwingen

25. Het wordt zonder meer aanvaard dat het grootste deel van alle privaatrechtelijke gedingen betrekking heeft op de zogeheten small claims. Voor een begripsomschrijving van „small claim” kan de volgende aanhaling in herinnering worden gebracht: „One obvious measure is the amount of money sought by the plaintiff or the value of any property in question. But there is a philosophically qualitative element as well. The recent growth in new procedural mechanisms for small claims has centered on consumer legal problems as the most pressing of those legal problems in which ordinary people commonly become involved. Most such problems are met with also by privileged members of the community, but the general orientation is towards making justice available to the underprivileged who, it is thought, are most likely to be „ripped off” without having the resources and means to seek legal legal protection. Hence, when one speaks of „small claims”, disputes concerning breaches of contract (consumer contracts or otherwise), motor vehicle accidents causing limited damage, eviction from rented premises, and detinue (the

(20) Vgl. STORME, M., *Pleidooi voor een Gents model ter versnelling van de procedure...*

(21) Zie hierover verder: FASCHING, H.W., *Small claim courts*, in STORME, en CASMAN, H., *Towards a justice with a human face*, blz. 345 e.v.; CAPPELLETTI, M., *Access to Justice*, 6 dln, *passim*.

unlawful holding of another's goods) are clearly included, while actions such as those on wills or intestacy are not'' (22).

De kleine invorderingen worden dikwijls op een andere manier behandeld dan de zogeheten belangrijke invorderingen: *unus iudex*, lekenrechters, beperkingen van het hoger beroep, ... Nochtans hebben talrijke hervormingen die deze benaderingswijze mogelijk gemaakt hebben, aanleiding gegeven tot heel wat kritiek. In de eerste plaats moet opgemerkt worden dat vele kruimelgerechten eveneens zeer ingewikkelde, kostelijke en trage procedures hebben gecreëerd. Daar waar anderszijds deze kruimelgerechten efficiënt werden hebben zij veeleer de belangen gediend van de schuldeisers om hun schuldvordering kracht bij te zetten dan wel van de gewone individuele burgers om hun rechten op te eisen. Dit laatste kan trouwens het best geïllustreerd worden aan de hand van de statistische gegevens met betrekking tot de summiere rechtspleging, gezien hieruit gebleken is dat circa 90% van de summiere vorderingen uitgingen van verzekeringsmaatschappijen of kredietinstellingen.

Tenslotte werd ook opgemerkt dat „small claims’’ daarom niet onbelangrijk zijn en dat derhalve terzake de vraag dient gesteld te worden of zij niet meer waard zijn dan een tweederangsprocedure, waartoe de huidige ontwikkeling in de meeste landen hen heeft herleid.

Ondanks deze kritische beschouwingen moet toch onderstreept worden dat een absolute behoefte bestaat aan een toegankelijke en effectieve invorderingsprocedure voor kleine geschillen. Bestaat deze procedure niet dan zullen de rechten van de gewone burger meestal zuiver symbolisch blijven.

Bij het uitwerken van deze zo noodzakelijke vereenvoudigde procedure kan men zich nuttig laten inspireren door bepaalde buitenlandse voorbeelden, als daar zijn: „small claims tribunals’’ in Australië, „small claims procedure’’ in Zweden en sommige „small claim courts’’ in New York.

Uit een vergelijkende studie van de ervaringen die in deze landen werden opgedaan kan men een en ander afleiden dat ter oriëntering kan dienen voor de uitwerking in eigen land van specifieke procedures of rechtscolleges.

26. In de eerste plaats is het duidelijk dat hervormingen op dit gebied een grotere toegankelijkheid van het gerecht mogelijk moeten maken. Hierbij zal de vermindering van de kosten en van de duur van het geding onge-

---

(22) TAYLOR, G.D.S., *Small Claims in Australia*, in CAPPELLETTI, M., *Access to justice*, deel II, blz. 597).

twijfeld voorop dienen te staan. Zo zal men naar het voorbeeld van wat in Frankrijk is geschied sinds 1 januari 1978, minstens voor de „small claims” een vrijstelling van gerechtskosten kunnen tot stand worden gebracht.

Wat de kosten van de advocatuur betreft blijkt het probleem meer genuanceerd te zijn: het is duidelijk dat men de kosten drukt indien men bv. advocaten zou verbieden terzake tussen te komen; doch anderzijds moet algemeen worden erkend dat een dergelijk verbod zeer dikwijls kan spelen ten gunste van handige zakenlui en ten nadele van onervaren burgers die zonder bijstand worden gelaten.

De toegankelijkheid wordt vanzelfsprekend ook bevorderd door de desbetreffende rechter dichter bij de betrokkenen te brengen. Een spreiding van de kruimelgerechten over het grondgebied zou ongetwijfeld bijdragen tot een betere accessibiliteit in deze materie.

In verschillende landen heeft de ervaring uitgewezen dat op de griffie van deze „small claim courts” de nodige bijstand kan worden verleend voor het invullen van vooraf klaargemaakte formulieren teneinde de procedure in te leiden.

27. Teneinde de gelijkheid tussen de beide gedingvoerende partijen in een „small claim-procedure” te verzekeren dient een grotere bevoegdheid te worden gegeven aan de rechter die deze zaken onderzoekt en beoordeelt.

28. Dikwijls werd de vraag gesteld of ook de wijze waarop de beslissing door de rechter getroffen wordt niet dient aangepast aan de kleine invordering. Men stelde m. a. w. de vraag of terzake niet de voorkeur diende te worden gegeven aan een verzoeningsprocedure boven een eigenlijke gerechtelijke procedure. Persoonlijk denk ik dat de verzoeningsprocedure specifiek dient voorbehouden te blijven voor de geschillen tussen personen die in een min of meer permanente relatie tot elkaar staan, zoals bv. echtgenoten, eigenaar-huurder, burens, werkgever, werknemer, ...

29. Men heeft in bepaalde landen de vraag gesteld of bij behandeling van kleine invorderingen geen afstand moet gedaan worden van de regelen van het materiële recht om zijn toevlucht te nemen tot de billijkheid. Dit is het geval bij sommige Australische „small claim tribunals” die hun beschikking verlenen op een wijze die „fair and equitable” dienen te zijn. Toch moet hierbij gewaarschuwd worden voor een volledige overgang naar een systeem van wijze mannen oordelend naar billijkheid, hetgeen wel eens ten nadele van de betrokken partijen zou kunnen uitvallen.

30. Welke ook de gunstige resultaten van bepaalde hervormingen in het buitenland mogen zijn, toch kan moeilijk ontkend worden dat ter gelegenheid van de studie van de kruimelzaken men botst op het onontkoombaar dilemma: toegankelijkheid of kwaliteit van het gerecht?(23).

Een Zweeds model: Public Complaints Board (P.C.B.)

31. Midden de vele buitenlandse voorbeelden is een korte beschrijving van de public complaints board in Zweden ter oplossing van vele kleine geschillen, vooral op het gebied van het consumentenrecht, een bijzonder interessant buitenlands voorbeeld(24).

32. Deze consumentenklachtencommissie werd in 1968 opgericht met als doel de klachten van de consumenten in een minimum van tijd, met een minimum aan formaliteiten en aan kosten te behandelen en mogelijks op te lossen. De P.C.B. is gegroeid uit het privé-initiatief van bepaalde groepen uit de commerciële wereld meer bepaald in de sector van de textielreiniging, de autoverkoop, de ledersector, de kledingnijverheid,... Het gaat hier essentieel om betwistingen die betrekking hebben op de kwaliteit van de geleverde goederen en diensten. Nooit gaat het terzake om een juridische betwisting.

33. De Public Complaints Board is samengesteld uit een gelijk aantal verbruikers en vertegenwoordigers van de commerciële wereld, dit op een paritaire wijze, hetzij zes à tien personen per sector. De voorzitter die de P.C.B. voorziet is een onafhankelijk jurist met een aangepaste opleiding en ervaring. Per zitting van drie uur worden circa 20 à 25 gevallen besproken en afgehandeld. De procedure is meestal schriftelijk.

34. De klager neemt meestal eerst telefonisch contact met het secretariaat van de P.C.B. Dit contact kan ook vanzelfsprekend schriftelijk worden gelegd. Zo werden er tijdens het jaar 1975 20.000 telefonische oproepen beantwoord. Bij het beantwoorden van deze schriftelijke of mondelinge contactnamen raadt men een procedure aan of af, verwijst men eventueel naar de verkoper of indien men een procedure voor de P.C.B. aanbeveelt, stuurt men een formulier ter omschrijving van de klacht. De klager stuurt alsdan het ingevulde formulier op; een copij van dit formulier wordt door de zorgen van het secretariaat van de P.C.B. naar de betrokken handelaar

---

(23) Zie STORME, M., *Summary Report on the Congress*, in *Towards a justice with a human face*, o.c. blz. 552).

(24) Zie desbetreffend EISENSTEIN, M., *The Swedish Public Complaints Board: its vital role in a system of consumer protection*, in CAPPELLETTI, M., *Access to Justice*, deel II, blz. 493 e.v.

gestuurd, dewelke een antwoord dient over te maken binnen de 8 dagen. Indien, eventueel na een herinneringsschrijven deze klacht niet wordt beantwoord, wordt de zaak door de P.C.B. onderzocht. De zitting is niet publiek. Dank zij het feit dat in de P.C.B. zelf meestal deskundigen zitting houden kan de zaak meteen worden afgehandeld.

35 Het P.C.B. velt uitspraak die evenwel geen sanctie kan inhouden en neerkomt op een gewone aanbeveling. Wie evenwel deze aanbeveling niet naleeft wordt op de „zwarte lijst” opgenomen. Deze „zwarte lijst” wordt om de zes maanden door de P.C.B. gepubliceerd en telkens wordt er aan toegevoegd hoeveel aanbevelingen door de betrokkene tot de datum van de publikatie niet werden nageleefd. Het voorkomen op deze zwarte lijst wordt als een voldoende sterk drukkingsmiddel ervaren, opdat de meeste aanbevelingen zouden worden opgevolgd.

Algemeen gezien wordt het resultaat van de Public Complaints Board als zeer positief ervaren in Zweden. Het gaat bovendien meestal om klachten die anders nooit enig rechtscollege zouden kunnen bereiken.

